

Ecclesiastes

Hay A'at Tuwen Liblu An Ecclesiastes

Hay alyon di dakol ya hi Solomon di nangitudo' ituwen liblu. Ya hay imbagan Solomon ya ma'id ha hilbin di nitaguwan hitun luta hi'on ma'id hi Apu Dios hinan nitaguwan ta'u.

Ya impa'innilan bon nan nangitudo' ituwen liblu nadan mipanidwan ma'ma'at hitun luta. Ya hay pinhod nan nangitudo' ituwen liblun innilaon nadan tatagu ya immannung an ma'id ha hilbin di nitaguwan hi'on ma'id ha pangibilang i Apu Dios hinan nitaguwan ta'u. Ta hiya nan mahapul ta'uh Apu Dios hitun nitaguwan ta'u. Ya nan tagun mangat ituwe ya wagahan Apu Dios.

Hay Nitudo' Ituwen Liblu

1. Hanadan hiyahiyah diyen ma'ma'at hitun luta (Ecclesiastes 1–2)
2. An namin di ma'ma'at ya waday timpun di a'atana (Ecclesiastes 3–10)
3. Udum hi algo ya mapogpog di nitaguwan ta'uh tun luta ta hiya nan mahapul an hi Apu Dios di dayawon ta'u (Ecclesiastes 11–12)

Hanadan Adi Ma'aw'awatan An Ma'ma'at

- 1** ¹Hay nitudo' ituwe ya nadan inali'alin din muntudtudu an patul an nunhitu hi ad Jerusalem an tinanud David an alyonay,
- ²An namin di ma'ma'at hitun luta ya umpa'engle te hiyahiyah diye.
- ³Ta nganne nin mahan di gunggunaon di tagun tumamutamu an ta'on on ilaputna mu ma'id damdama ha ma'angang i hiyah nadan intamuna?
- ⁴Athidiy tagu an wadaday miyayyam mu indani ya nateda ya wadada boy miyayyam ta athi'athidiy ma'ma'at hitun luta.
- ⁵Ya umat boh nan algo an tumuluh nan mun'awiwi"it ya nalimuh hinan mun'ahdom. On imbangngadna boh nan timmuluwana ni'.
- ⁶Ya umat boh nan dibdib an wa'e on inipluynah muyyadna on numpa'e huddo'na ta on lumani'li"odan.
- ⁷Hanan liting hinadan wa"el ya wangwang ya nanongnan mangmanggeh nan baybay mu hiyah diyen adi mapnu nan baybay. Ya indani on nibangngad bo nan liting hinan nalpuwana ni'.

⁸Ta hiyahiyah diyen namin nadan ma'ma'at an umat hinan mata ya inga an hiyahiyah diye damdama nadan tigotigona ya donglodonglona.

⁹Ya an namin nadan na'na'at hidin hopapna ya hiya datuwe damdamay ma'ma'at hi ad uwani an ma'id ha alyon hi nahukkatan.

¹⁰Alina ya waha mangibaga hi, Nee han habhabali. Mu bokon damdama habhabali te nabayag an wada tuwali an ta'on on hidin agge ta'u ni' niyayyam.^a

¹¹Manu'eh athidi ya linglingon di tatagu nadan na'na'at hidin kanaman. Ya atbohdi nadan mun'atanudan an linglingon dita'un nihnodanda.

Hay Nomnomnomo'

¹²Ha'on an manuttudu ya ha'on nan patul di tinanud Israel an hay nunhituwa' ya hi ad Jerusalem.

¹³Ya inat'un namin di abalina' an nun'ada'adal te pinhod'un innilaon an namin tudan ma'ma'at hitun luta. Ya hay na'awata' ya na'alligat nadan ipa'at Apu Dios hi tagu. ¹⁴Te tintinnigo' an namin di ina'inat di tatagu ya tee mahan an ma'id ha dumhana an ay ta'u pudpuduggon di dibdib. ¹⁵Ya umat hinan nayaku mon adi mabalin hi andongon. Ya atbohdi an undan nganney bilangan hi'on ma'id ha mabilang? ¹⁶Ot alyo' hi adolu' di, Udu'dul bo teen ha'on te nundongola' an nala'ing ya nanomnoman. Te dakol di innila' ya pinatna' mu handidan namangulun nun'ap'apuh tun ad Jerusalem.

¹⁷Ya inhamad'un inadal di a'at nan ma'alih nanomnoman ya nan paddungnay ma'id ha nomnomna an on mahan numpaddungda an ayda pudpuduggon an duway dibdib.

¹⁸Te wa'et nala'ing nan tagu ya dakol di inomnomana. Ya mun'a'udman'ey innilana ya mun'a'udman boy punligatana.

Hay Ma'at Hi Kinadangyan

2 ¹Alyo' hi nomnom'uy, Aga ape ta patnao' hi'on nganney a'at nan alyonday umipa'amlong. Ya ot tee mahan an ma'id ha dumhana. ²Te onha pamaag di ohan taguh ngihingihil ta ay nabongang ot undan waha idatnah iphodan hi'on ammuna nan pun'amlongan hi e hamhama'on.

³Indani ya ninomnom'u bon patnaon di ma'inum te pinhod'un pa'amlongan di adolu'. Manu'e ya pinhod'un mali'na hi'on nganne nadan pun'amlongan an haphapulon di tatagu ituwen ho'dod an itaguwan hitun luta. Mu datuwen at'atto' ya athitu damdama boy at'atton nadan paddungnay ma'id ha nomnomna yaden hay haphapulo' ya hay pummaphodan.

^a **1:10** Hay pinhod tuwen alyon ya ta'on on alyonday nat'on mu hiyah diye tuwali ninomnom Apu Dios.

⁴Ya dakol di nundongol an iniphod'u an umat hi babale ya dakol di intanom'uh greyp. ⁵Ya wadaday iniphod'un mapmaphod an natanoman hi nat'onat'on an bungbunga'an. ⁶Ot mumpa'iphoda' boh lobong ta pananum'u i dadiyen intanom'u. ⁷Ya dakol di ginattang'uh himbut an binabai ya linala'i. Ot dumakolda te an namin nadan imbabaleda ya numbalinda damdamah himbut'u. Ya ma'id ha nipaddungan di dinakol nadan kalnero' ya baka' hitun ad Jerusalem an nihipun hidin hopapna ta ingganah ad uwani. ⁸Ya kimmakaddangyana' te dakol di balitu'u ya silber'u an nun'iyalin di a'ap'apuh udum hi boble. Ya dakol di inawit'un nala'ing an mungkanta ta uggana' ikantaan i dida. Ya dakol boy inawit'uh binabain numbalin hi ahawa' an mangipa'amlong i ha'on.

⁹Ta nundongola' ya ma'id nimpe ha udum hi umat i ha'on an nunhituh tun ad Jerusalem an ta'on on hidin nadne. Ya an namin nadan inat'u ya inat'u dadiyen gapuh la'ing'u.

¹⁰Ya an namin di pinhod'un alan on inala'. Ya inat'un namin nadan innila' an umipa'amlong i ha'on ta hituwey gungguna' an timmamutamu.

¹¹Mu hidin nomnomnomo' ya tee mahan an ma'id ha hunung an namin datuwen e' ina'inat. Ya ma'id mahan ha gunggunaon hinadan dakol an ina'inat'u an nunligigata' hitun luta an ay pudpuduggon di dibib.

¹²Ot ipatna' an nomnomnomon di a'at di nanomnoman ya ta'on on nan paddungnay ma'id ha nomnomna. Ya nipanomnom i ha'on an undan nin waday agge' inat hi aton nan mihukkat i ha'on an mumpatul? ¹³Mu na'innilaa' an ongal di gunggunan nan nala'ing mu hanan paddungnay ma'id ha nomnomna an umat hi patal an ongal di boddangna mu nan munhihillong.

¹⁴Te nan nanomnoman an tagu ya mi'alig hinan tagun tigonay pangayana. Mu nan paddungnay ma'id ha nomnomna ya mi'alig hinan munhihillong di panigona. Mu numpaddung damdamay ma'at i dida te matedan duwa.

¹⁵Ot alyo' boh nomnom'uy, Manu te nala'inga' mu mapogpog damdama teey nitaguwa'. Ya hanan ma'at hinan paddungnay ma'id ha nomnomna ya hidiye damdama boy ma'at i ha'on. Ot nganne moy hilbin tun la'ing'u an ay mahan tee pudpuduggon di dibdib. ¹⁶Te ta'on on nan nala'ing an tagu ya nan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu ya nateda'e ya lo'tat ya malinglingdan duwa.

¹⁷Ta hiya nan himmigaa' hi nitaguwa' te innila' an an namin nan ma'at hitun luta ya on han ligat di indatnan ha'on. Ta hiya nan ibaga' an tun nitaguwan ya ay pudpuduggon di dibdib. ¹⁸On umipahigah punnomnoman an taynan di bungan di nablaysan an ma'id ha nunhilbiyanan dita te indani ot taynan ta hanan mihukkat i ditay mangusal i datuwe.

¹⁹Ya nganney nanginnila hi'on nan mihukkat ya maphod di pangatna onu adi maphod. Mu ta'on on nganney a'atna ya hiya damdamay

mamoltan hinadan nablaya' an innila' an gapuh la'ing'u ya inat'un namin dadiye. Ot nganne mahan di hilbin dadiyen e' imbolabolayan. ²⁰Ta hiya nan mahkit hi punnomnoma' te tayna' dadiyen nablaya'.

²¹Hay tagu ya usalonay la'ingnan tumamutamu ta kumadangyan ya indani ya ahina imbatih nadan agge ni'imbobole. Ot nganne mahan di hunung diye? ²²Ya nganne mahan di gunggunan nan tagun mablen numanomnom ya tumamutamuh tun luta? ²³Ta abigabigat on maligligatan an tumamutamu ya nahdom'e ya adi umaliy inlo'nan numanomnom. Ta nganne mahan di hilbin dadiye?

²⁴Hay maphod tuwali ya mangan ta'u ya uminum ta'u ya inam'amlong ta'un muntamu. Te ta'on on datuwe ya hi Apu Dios di nalpuwanda.

²⁵Te ma'id'eh Apu Dios ya ma'id ha anon ya ma'id ha mangipa'amlong i dita'u.

²⁶Ot nan tagun hi Apu Dios di pa'amlongona ya idattannah maphod an punnomnom ya la'ing ya am'amlong. Mu hanada'en mangmangngat hi bahul ya diday mangamu'amung hi kinadangyan ta midat hinadan tatagun hi Apu Dios di pa'amlongonda. Ta ma'id ha hilbinan ayda pudpuduggon di dibdib.

An Namin Di Ma'ma'at Ya Waday Timpuna

3 ¹An namin di ma'ma'at hitun luta ya waday nagtud tuwalih a'atanda. ²Te waday timpun di iyayyaman ya waday timpun di atayan. Ya waday timpun di puntanoman ya waday timpun di pun'apitan hi intanom. ³Ya waday timpun di pumatayan ya waday timpun di pumhodan. Ya waday timpun di pama"ihan hi niphod ya waday timpun bon di pangipaphodan. ⁴Ya waday timpun di kumgaan ya waday timpun di pungngihngihilan. Ya waday timpun di umukayungan ya waday timpun di panayawan.

⁵Ya waday timpun di pangiwakatan hinadan batu ya waday timpun di e pangamungan. Ya waday timpun di pun'a'awwalan ya waday timpun di pundudu"ugan. ⁶Ya waday timpun di e panama'an ya wada boy timpun di pangiwalongan an e manama'. Ya waday timpun di e pangipa"ayan ya wada boy timpun di e pangitopalan. ⁷Ya waday timpun di punhethetan ya wada boy timpun di pun'ugutan. Ya waday timpun di dumidinnongan ya wada boy timpun di humapitan.

⁸Ya waday timpun di pumpopohhodan ya wada boy timpun di punhihiwwawan. Ya wada boy timpun di punggugubatan ya waday timpun di luminggopan. Ta athidi nimpén an namin ya waday timpuna. ⁹Ot nganne nin mahan di gunggunan nan tagun umollotan an tumamutamu. ¹⁰Ya na'awata' an na'alligat nadan ipa'at Apu Dios hi tatagu.

¹¹Mu hi Apu Dios ya ipa'annungnan namin di ninomnomnan ma'at hinadan gintudna tuwalin pangatana. Ya inha"adna boh nomnom di

taguy ongal an naminhoddan manginnilah an namin an at'aton Apu Dios mu onnot on adi ma'awatan di taguy pumbalanan nadan inatna ya nadan ahina aton.^b ¹²Ta hay innila' moh maphod i dita'un tatagu ya hanat minaynayun di amlong ta'u ituwen atagu ta'u ya pangatan ta'uh maphod.

¹³Ya maphod on nanongnan waday amlong ta'un muntamu ta waday anon ta'u ya inumon ta'u te an namin datuwe ya nalpu i Apu Dios.

¹⁴Ya na'innilaa' bon an namin nadan ato'aton Apu Dios ya hiyah diyen minaynayun hi inggana an adi mabalin hi ma'udman onu makulangan. Athidiy inatna ta way aton ta'un tumakut an adi mangunud i hiya. ¹⁵Ya an namin di ma'ma'at onu nadan ahi ma'at ya na'atda tuwali handi te pumbinabinanggadon Apu Dios an namin nadan ma'ma'at.^c

¹⁶Hay oha boh tinigo' ya nan at'aton nadan mangipanuh hi mihahapit an ta'on on alyon hi nipto' di atondan munhumalya mu wadada damdama i diday mangmangngat hi adi maphod. ¹⁷Mu alyo' hi nomnom'uy, Ta'on hi athidi ot hitun punhumalyaan Apu Dios hi atagutagu ya ma'innilaan nadan maphod ya nadan adi maphod di inatda.

Hay Numpaddungan Di Ma'at Hi Tagu Ya Animal

¹⁸Mu ninomnom'u bon manu'eh iyabulut Apu Dios di punligatan ya ta mipatigo an ma'id ha numpahhiwan ta'uh nadan animal. ¹⁹Te hay tagu ya numpaddungdah nadan animal an waday yahyahda ya waday apogpogan di nitaguwanda. Ta ma'id ha ni'dulan di tagu te matedan duwa. Ta hiya datuwe nadan naligat an ma'awatan. ²⁰Ya numpaddung boy ma'at i didah atayanda te hinan luta an nalpuwanda ya hidi boy pumbangngadanda. ²¹Ot undan waha nanginnilah on immannung an nan linnawan di tatagu ya umedah ad abunyan ya nan linnawan'en di animal ya umeh ad dalom.

²²Ot hiya nan hay maphod hi aton ta'un tatagu ya mun'am'amlong ta'un mangat hinadan tamu ta'u te hidiye han mabalin an aton ta'u. Te undan waday nanginnila hi'on nganney ma'at hi'on nalpah an nate ta'u.

Hay Udum An Inada'adal Nan Muntudtudu

4 ¹Tinigo' boy nat'onat'on an punligatan di tatagu. Ya inoy an namaag attog peman ya kumkumgada nadan mapalpaligat ya ma'id ha bumoddang i dida te ongal di abalanan nadan mamalpaligat i dida. ²Ot alyo' hi nomnom'uy, Udu'dulna boh nadan nate mu hantudan matagun mapalpaligat.

³Mu inyud'udu'dulna boh nadan agge ni' niyayyam te aggeda tinigo nadan adi maphod an ma'ma'at ya aggeda pinatna datuwen punligatan

^b 3:11 John 17:3; 1 John 4:6-8; Hay Nakakan 3:14 ^c 3:15 Hay pinhodnan alyon ya mabalin an innila ta'u nan na'at tuwali ta hiya nan hanat adi ta'u aton nadan adi maphod.

hitun luta. ⁴Ya na'innilaa' bon manu'eh ilaputan di tagun muntamu ya gapuh amohnah nan hinaggon. Ta ta'on on nan athidi ya ma"i'd ha hilbina an ayna damdama pudpuduggon di dibdib.

⁵Hanan paddungnay ma"i'd ha nomnomnan tagu an pamaaggon nangnangbun ya hiya mahan ya inakihanay adolna.

⁶Udu'dulna ot eh'a nan muntamu ta waha kittang mu ta malmallinggop mu hanan wadan namin muden ilapulaputnan muntamu te lo'tat ya ay damdama pudpuduggon nan dibdib.

⁷Han na'innilaa' bon ma"i'd ha hilbina ⁸ya nan tagun ma"i'd ha imbabalena onu i'ibbana yaden ilaputanan e tumamutamu an kulangona nan kinadangyana. Ya ma"i'd ha alyonay, On nganne mahan di pangipaboltana' i datuwen nablaya' ta ammunatu ya ma"i'd ha alyo' hi eya' mi'yam'amlong? Hituwe mahan boy ohan umipahigan ato'aton di tagu.

Hay Pummaphodan Di Waday Ibba

⁹Maphod on waha pun'ibban muntamu te nan tamuwan di duwa ya bilbillog mu nan tamuwan di oha. Ta hiya nan udu'dul di duwa mu hanan oha. ¹⁰Te wa'et waha nihubag i didan duwa ya waday e mamangon hi oha. Mu mahmo' nan mihubag an ma"i'd ha e mamangon i hiya. ¹¹Ya wa'e bo ta kotel ya udu'dul on waday pi'yattung mu hanan ohata an ma"i'd ha pi'yattung. ¹²Ya wa'e bo ha dumatong hi binuhul ya ma"i'd ha mapto' ya ma'abak hi'on oha. Mu duwada'e ya abalinandan mangabak. Te umat hinan natullun linubid an naligat an mapo'tang.

¹³Ya udu'dul nan ungan nanomnoman an ta'on on nawotwot mu hanan paddungnay ma"i'd ha nomnomnan patul an adina donglon di panugunda i hiya. ¹⁴Te ta'on on nawotwot hidiyen unga onu nalpuh baludan mu abalinanan mun'ap'apuh himpamoble. ¹⁵Ya tinitinigo' di a'at di tataguh tun luta ya innila' an wada damdamay mihukkat an mumpatul. ¹⁶Ya manuh nan pinghana te dakolday mangun'unud i hiya ya bumoddang i hiya mu indanit mala"uh di atnay tawon ya adida pohdon nan patul an nihukkat. Ta ma"i'd ha hilbin diye an on ay damdama paddungnay pudpuduggon di dibdib.

Hay E Tumakutan I Apu Dios

5 ¹Wa'e ta hunggop ta'uh nan balen Apu Dios ya mahapul an halipodpodon ta'u ta unudon ta'u nadan ibaganah aton ta'u. Ta adi ta'u iyunnud hinan aton nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna an kumpulnay i'nongnan Apu Dios an ta'on on nibahho.

²Ya mahapul bon pa'annomnomon ta'u nan ibaga ta'un Apu Dios on ahi ta'u ibaga. Te hi Apu Dios ya wah ad abunyan ya dita'u'e ya tagu ta'uh tun luta ya abuh. Ta hiya nan adi ta'u logmon di hapit. ³Te nan tagun pamaagnah hapit ya madduman hi layah di ibagana. Ya atbohdi nan

tagun dakol di inomnomana an dakol di inopona. ⁴Ya wada'e ha imbaga ta'un Apu Dios ya mahapul an adi ta'u ibahhon aton. Te adi umipa'amlong i hiyay layah. ⁵Ta hiya nan udu'dulnay ma"i'd ha ibaga ta'un Apu Dios hi aton ta'u mu hanan ibaga ta'u ya agge ta'u inat. ⁶Ya maphod on tigon ta'u ta adi gapuh hapiton ta'uy pumbahulan ta'u. Ta adi wa'et imbahho ta'un inat nan imbaga ta'un aton ta'u on ahi ta'u alyon hinan padi di, Bokon athidiy pinhod'un ibagah nan inali'. Ta adi ta'u pabungoton hi Apu Dios ta ma"i'd ha gumalat hi panadaganah nadan tinamuwan ta'u. ⁷Te nan dakol an ibagabaga an pohdon an aton ya agge inat ya adi umipa'amlong i Apu Dios an hiya nan mahapul an ipabaktu ta'u.

Hay Pangat Nadan Waday Abalinanda

⁸Adi ayu masda'aw hi'on waday tigonyun nawotwot an palpaligaton nan tagun waday abalinana ta adi ma'at i hiya nan nipto'. Te athidi tuwalyi ma'ma'at an ta'on on hinadan ap'apu ya palpaligaton nadan nabakbaktuy sa'adda nadan nada'da"ul di sa'adda mu dida.

⁹Ya atbohdi an nan patul ya waday alanah nadan apiton nadan tataguh nan intanomda.

¹⁰Hanan tagun hay pihhuy minonomnom i hiya ya nanongnan kulangona nan pihhuna. Ya atbohdi nan tagun hay minonomnom i hiya ya nan ena kumadangyanan an nanongnan kulangona nan kinadangyana. Datuwe ya ma"i'd ha hunungna.

¹¹Ya wa'e ta mun'a'udman di kinadangyan ya mun'a'udman boy panganon ya puntamuwon. Ya nganney gunggunan nan tagun e mumbole? Ta hiya nan ma"i'd ha hilbin nan kinadangyana te manmanuy tigona on ma"i'd. ¹²Manuh nan e mi'ibo'bo'la te ma'allinggop hi alo'anah nan mahdom an ta'on on kittang onu dakol di anona. Mu nan kadangyan ya adi umaliy inlo'na te dakol di nonomnomona ya iya"aguhna nan kinadangyana.

¹³Ya wada boy tinigo' an adi ahan maphod an ma'ma'at hitun luta an waday ohan tagun aganah amung hi kinadangyana mu lo'tat ya hidiyey manadag i hiya. ¹⁴Te mapuh diyen kinadangyana an gapuh nadan adi maphod an pangikumilhuwana ta lo'tat ya ma"i'd ha ipaboltanah nadan imbabalena. ¹⁵Ya an namin ta'un tatagu ya ma"i'd ha intakin ta'uh din niyayyam ta'u ya atbohdi atayan ta'un ma"i'd ha itakin ta'uh nadan bo'laon ta'u. ¹⁶Ya ta'on on hituwe ya naligat hi e nomnomon. Te dita'un tatagu ya niyayyam ta'u mu mahapul an taynan ta'u bo tun luta. Ot nganne mahan di gungguna ta'uh nan athidi? Undan mahan adi ayta e bimmo'lah dibdib? ¹⁷Ya hituwen nitaguan ta'u ya dakol di inomnoman ya punligatan ya e bumohboholan. ¹⁸Ta hiya nan hay maphod tuwalih aton ta'u ituwen ho'dod an pi'taguan ta'un indat Apu Dios ya mun'am'amlong ta'un muntamu ta mangan ta'u ya uminum ta'u te hiyah

tuwey a'at di nitaguwan ta'u. ¹⁹Ya hi'on idattan Apu Dios di ohan taguh kinadangyan ya odon ya luta ot hanat idattana bo hiya hi amlongna i datuwen nidat i hiya ya hanat mun'am'amlong an manamu i datuwe te hidiyey gunggunana an indat Apu Dios i hiya. ²⁰Ot adi ta'u nonomnomon di itaguwan ta'u te hi Apu Dios ya nanongnan pa'amlongon dita'un hiya.

Adi Mabalín An Pundinolan Di Kinadangyan

6 ¹Wada bo han na'innilaa' an adi maphod an ma'ma'at hi adaklan an tatagu ²an wadaday tatagu an manu te indat Apu Dios di kinadangyanda ta wadan didan namin di ma'omnawan ta nundingngolda. Mu aggena inyabulut an pun'amlonganda nadan kinadangyanda ta hay udum di mun'am'amlong an mangusal i dadiyen kinadangyanda. Ta nganne mahan di hilbin di nablayanda?

³Hay oha bo ya ta'on on waha taguh hinggahut (100) di imbabalena ya ma'amamma ya ahi mate mu aggena nun'amlongan di kinadangyana ya adi mipapto' hi atayana. Udu'dulnaot boh nan naballu an golang ⁴te eda ilubu' an ma"i'd ha nomnomnomon hi ngadana. ⁵Mu ta'on on ma"i'd ha tinigonah patal ya ma"i'd ha ginibo'nah a'at di pi'taguwan ya udu'dul i hiya mu hidiyen kadangyan. ⁶Te onha nan kadangyan ya mi'taguh duway libuy (2,000) tawon mu adina'e pun'amlongan nan kinadangyana ya ma"i'd ha hilbin di nitaguwana te lo'tat ya mate damdama te an namin di tagu ya mate.

⁷Hay tagu ya e tumamutamu ta waha anona mu hiya damdamah diyen ma'a'agangan. ⁸Ya nganne boy ni'dulan nan nanomnoman an taguh nan paddungnay ma"i'd ha nomnomna? Ya nganne ni'dulan nan nanomnoman hinan nawotwot? ⁹Udu'dulnay am'amlongon nan wadan dita mu hanan e o'omnawan nadan adi abalanan an alan. Te ma"i'd ha hunung diye an ay damdama pudupudugon di dibdib.

¹⁰Mu an namin di wada ya na'innilaan tuwalih din nadne ya ta'on on hay tagu ya innilan Apu Dios di pumbalinana. Ta hiya nan ma"i'd ha abalanan di tagun mi'hungngil i hiya. ¹¹Te ta'on on agan hi hapihapit ya lo'tat ya ma"i'd ha putu' nan ibaga. Ya nganne mahan di ni'dulanah nan tagu? ¹²Te undan nganne nanginnila hi'on maphod di ma'at hi hinohhan dita'u ituwen nabnabbilang an pi'taguwan ta'uh tun luta an ay na'awan ha a'o? Ot undan waday mabalín hi mangibaga hi ma'at i hiya hi alpahan di atayana?

Hay Ni'dulan Di Atayan Hinan Iyayyaman

7 ¹Nan pangatan hi maphod ya nabalbalol mu hanan na'angnginan pabanglu. Ya hay atayan di tagu ya udu'dul mu hay iyayyamana. ²Ya udu'dulna boy ha awadan di natey e ta'u pi'yam'amungan mu hanan ume ta'uh awadan di gotadan an awadan di dakol an makan ya ma'inum.

Te nan awadan di nate ya ipanomnomnan ta'on on dita'u ya mate ta'u.

³Ya udu'dul nan umukayungan mu hanan ngumihingihil te hinan e umukayungan ya waday iboddangnah nan ipaphodan di pangiy'e.

⁴Hanan nanomnomnan an tagu ya nomnomnomonay a'at di ate mu hanan paddungnay ma'id ha nomnomna ya hay pun'amlonganay nonomnomona ya ammuna.

⁵Ta hiya nan udu'dulnay donglon ta'u nan pangihingal nan nanomnomnan i dita'u mu hanan e dongdonglon nan pamemanan nan paddungnay ma'id ha nomnomna i dita'u. ⁶Te nan ngihil nan paddungnay ma'id ha nomnomna ya mipaddung hinan pagit an panungu an manu te mumbubuti on hiyah intungu mu adi madne ya nagbu ta adina lutuwon nan iha"ang. Ot nganney mahan di hilbin diye?

Hanadan Maphod An Tugun

⁷Innila ta'u bon hay kuluk ya pa"ihonay punnomnom di nala'ing an tagu. Ya hanan e ta'u pangabulutan hi ibayaddan dita'u ta aton ta'u nan adi maphod ya pa"ihonay maphod an punnomnom.

⁸Hay ud'udu'dul ya nan pangigibbuhan mu hanan e pangihipunan. Ya atbohadin udu'dulna nan anusan mu hanan e ta'u mumbaktu. ⁹Ya adi hi kittang on bimmungot ta'u te nan bungot ya hidiyey nun'onan hi nomnom nan tagu paddungnay ma'id ha nomnomna.

¹⁰Ya adi ta'u bo alyon hi udu'dulnaot eh'ah din kanaman mu ad uwani. Te hay mangibagah athidi ya nan agge nanomnomnan.

¹¹Hanan la'ing ya umat hinan nabalol an boltan te maphod'ey pangiyusalan di ohan tagu ya maphod di pumbalinana. ¹²Te hay tagu ya mabalin an alanan namin di pohdona an gapuh la'ingna ya pihhuna. Mu hay maphod ya usalon ta'u'ey nomnom ta'u ya la'ing ta'u ya mabalin an mihwang ta'uh kumpulan ma'at.

¹³Ot hanat abuluton ta'u nadan at'aton Apu Dios te undan mabalin an andongon ta'u nadan nayakun limmuna. ¹⁴Ot hanat mun'am'amlong ta'u hi'on mapmaphod di ma'ma'at i dita'u. Mu mahapul bon nomnomnomon ta'u an ta'on on hanadan punligatan an dumatong hi nitaguwan ta'u ya nalpu damdaman Apu Dios. Ta datuwey panginnilaan ta'un ma'id ha nanginnila hi'on nganney ma'at hi udum hi algo. ¹⁵Mu hay oha bon adi ma'awatan ituwen nitaguwa' ya hanadan maphod di pangatda ya gagala ya nateda mu wadaday adi maphod di pangatda an ma'amammada on ahida nate.

¹⁶Hanat adi ta'u piliton an ipatigoy amaphod ta'u onu hay anala'ing ta'u te hay adol ta'u ya abuh di paligaton ta'u.

¹⁷Mu pinhodyu'en agaggay atayanyu ya agayu ta atonyu nadan adi maphod ta patonyuh nadan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu.

¹⁸Mu udu'dulnay hanan abalanan ta'u tuwalin aton di aton ta'u ta adi ta'u

attaon an aton nan adi ta'u abalinan. Te hanadan waday takutdan Apu Dios an mangat hi adi maphod ya maphod di pumbalinan an namin di atonda.

¹⁹Hanan nala'ing an tagu ya ong'ongngal di abalinana mu hanadan himpulun (10) ap'apuh nan ohan boble. ²⁰Ma"i'd ha ohah taguh tun luta hi nipto' an namin di atona te an namin di tagu ya waday ibahhawana.^d ²¹Ot tigon ta'u ta adi ta'u e dumongodongol hi ibagabagan di tatagu te lo'tat ya waday donglon ta'uh adi maphod an ibagan nadan baal ta'un dita'u. ²²Te innila ta'u an ta'on on dita'u ya wada damdamay uggan ta'u pamadngolan hi ibba ta'un tagu.

²³Ha'on ya inat'un namin di abalina' ta ma'awata' di a'at di la'ing mu onnot on na'innilaa' an waday pogpog di abalina'. ²⁴Ta nganne nin di a'at tuwen la'ing an na'alligat an ma'awatan? Te ta'on on nan nanomnoman an tagu ya adina abalinan an ma'awatan an namin di a'at tuwen la'ing. ²⁵Ot ada'adalo' di a'atna te pinhod'un innilaon di a'at di la'ing. Ya pinhod'un innilaon hi'on immannung an nan adi maphod an at'atton di tatagu ya athidiy pangat nadan paddungnay ma"i'd ha nomnomnan tagu. Ya na'innilaa' an adi maphod di pumbalinan nan tagun adi munnomnomnom on inatnay atona. ²⁶Ta hinaey nipaddungan nan babain huma'ul hi ibbanan tagu. Te nan pangatna ya himpappange mu hay ate. Te nonomnomonay atonan mamitu ya mamangkiling hi ibbana. Mu nan mangat hi umipa'amlong i Apu Dios ya mihwang ta ammuna nadan mangmangngat hi bahul di makna.

²⁷Ot nomnomnomon ta'u te ha'on an muntudtudu ya waday hingkikittang an na'adal'u an ²⁸hinan hinlibun (1,000) linala'i ya wada ha oha i dida hi maphod di pangatna mu hinada'en binabai ya ta'on on ha oha ya ma"i'd. ²⁹Ya na'innilaa' bon hi Apu Dios ya limmunay tatagun mapmaphod mu ningamut an nan nadadawon dita'uy amod on ta'u aton.

8 ¹Hay panginnilaan an nan ohan tagu ya nala'ing an innilanay a'at di kumpulna ta gapuh la'ingna ya ta'on hi umukayungan ya abalinanan pa'amlongan di adolna.

²Ot hay ibaga' ya mahapul an unudon ta'u nan ibagan nan patul te hidiyey insapata ta'u i Apu Dios. ³Ya hanat adi hi kittang on bum'on ta'u ta pangigadulan ta'un manaynan hinan ipatamuna. Ya adi ta'u middum hinadan mangat hinadan adina pohdon te hiya ya abalinanan aton nan pohdonan aton i dita'u.

⁴Te an namin di ibagan nan patul ya mahapul an ma'unud ta ma"i'd ha mabalin an mungngohen hiya.

⁵Ta hanadan mangun'unud i hiya ya ma"i'd ha adi maphod hi ma'at i dida. Te nan nanomnoman ya innilanay atona ya hi'on anuud di

^d 7:20 Roma 5:12

pangatana. ⁶Te ta'on hi innila ta'uy nipto' hi aton ta'u ya nan timpu an pangatan ta'u mu wada damdamay punligatan ta'u ⁷an gapu ta agge ta'u innilay ahi ma'at te ma'id ha nangibagan dita'u hi'on nganney ma'at hi udum hi algo.

⁸Umat hinan atayan an ma'id ha mabalin an mangiyadi ya umat boh nan dibdib an ma'id ha tagun abalinanan mangipa'ohnong. Ya umat boh nan gubat an adi mabalin an e ta'u ibtikan. Ya atbohdihi nan mangmangngat hi adi maphod an hanadan adi maphod di nadadawoh hi atona.

⁹Ya hidin inada'adal'u nadan ma'ma'at hitun luta ya tinigo' an nadan udum an waday mabalinda ya paligatonda nadan nawotwot mu udum hi algo ya hiktamanday bungan dadiyen at'attonda.^e

¹⁰Ya tinigo' bon wadaday tatagun ta'on on adi maphod di ato'atonda mu nateda'e ya ma'aphod di ibagan nadan ibbadan bimmoble i dida. An nalinglingda nadan ina'inatdan adi maphod.^f Tanganu anu mahan on athidiy ma'ma'at? ¹¹Mu manu'eh adi maphod di at'atton di tatagu ya gapu ta adi dusaon Apu Dios dida i diyen pangatanda. ¹²Ya ta'on hi mumpihinggahut (100) di pangatanah adi maphod ya hiyah diyen madney pi'taguwana. Mu ta'on on athidi ya hay innila' ya udu'dul di ma'at hinadan mangun'unud i Apu Dios. ¹³Mu hanada'en adi maphod di pangatda ya adi pumhod di nitaguwanda te dakol i diday umat hi a'o an agaggadan mate. Athidiy ma'at i dida te adida un'unudon hi Apu Dios.

¹⁴Ya wada boy ma'ma'at hitun lutan adi' ma'awatan. Te pamaag ya hanadan maphod di pangatda ya diday munholholtap ya hanadan adi maphod di pangatda ya maphod di ma'ma'at i dida. Ta nganne mahan anu ha athidi? ¹⁵Ot hay ibaga' hi maphod hi aton ta'u ya pa'amlongon ta'u ot eh'ay nitaguwana ta'u. Te ma'id damdama ha impohpohodnah ma'ma'at hitun luta hi'on bokon nan mangan ta'u ya uminum ta'u ya nun'am'amlong ta'u. Ta mun'am'amlong ta'un muntamuh abigabigat ituwen indat Apu Dios an nitaguwana ta'uh tun luta. ¹⁶Ya hidi bon inhamad'un nun'ada'adal ta innilao' di a'at di nanomnoman an tagu ya nadan ma'ma'at hitun luta ya na'innilaa' bon ta'on on ta'u iyal'algo ya inlablabi an umada'adal ¹⁷ya adi ta'u damdama ma'awatan an namin nadan ato'aton Apu Dios. Ta ta'on on nan nala'ing an tagu an alyonay innilanan namin mu onnot on adina aya damdama ma'aw'awatan.

9 ¹Ha'on ya inada'adal'u nadan ma'ma'at hitun luta ya na'awata' an ta'on on nan nala'ing ya nan maphod di pangatna ya aggena innila hi'on maphod

^e 8:9 Hay ohah ibalanan tuwe ya tanganu on waday abalanan di ohan tagun mamalpaligat hi ibbanan tagu? ^f 8:10 Hay oha bon ibalanan tuwe ya tinigo' bon wadaday tatagun ta'on on nagaga'ihoy ina'inatda ya umanneda bo udot an e mundayaw hinan Templo mu hidin nateda ya nalingling din adi maphod an ina'inatda.

onu adi maphod di ma'at i hiya te hi Apu Dios ya ammunay nanginnila.

²Te an namin di tagu an ta'on on hanadan maphod di pangatda onu nadan mangmangngat hi adi maphod ya hanadan mibilang hi malinis onu nadan agge nibilang hi malinis ya ta'on on hanadan uggan e mangidawat hi i'nongda onu nadan adi uggan e mangi'nong ya numpapaddungdan aggeda innilay ma'at i dida. Ya atbohdi nadan munsapata ya nadan tumakut an munsapata.

³Ya hay oha boh adi maphod an ma'ma'at hitun luta ya an namin di tagu ya numpapaddung an matedan namin. Ya matagu'e nan tagu ya amod on nan adi maphod di nonomnomona ta ay nawe'we' ya indani damdama ya nate. ⁴Mu wa'et matagu ta'u ya madinol ta'un waday maphod hi ma'at i dita'u. Te udu'dul nan matagun kahu mu nan naten layon.

⁵Te nan matagu ya innilanan mateh udum hi algo mu nan nate mo tuwali ya ma'id mo ha nomnomnomona ya lo'tat ya linglingon di tatagu. ⁶Ya ta'on on hanadan ina'inatnah ataguna an umat hi pamhod ya hihiwo ya amoh ya paddungnay ni'yatedan hiya. Ya adi mo mi'gimgimauh nadan ma'ma'at hitun luta.

Hay Maphod hi Aton Ta'u

⁷Ta hiya nan hanat mun'am'amlong ta'un mangan ya uminum te hituwey pinhod tuwalin Apu Dios hi aton ta'u.

⁸Ya nanongnan munlubung ta'uh maphod ya iniphod ta'un nunhugud.

⁹Ya hanat mun'am'amlong ta'uh nan ahawa ta'u. Ta hiyay pohpohdon ta'u ituwen na'omtang ya naligat an pi'taguwan ta'u. Te hituwe ya ammunay indat Apu Dios hi gun'udon ta'u. ¹⁰Ya an amin nan tamuwan ta'u ya aton ta'uy abalanan ta'un mangat te nate ta'u'e ya ma'id mo ha alyon hi muntamu ta'u ya munnomnom ta'uh aton ta'u. Ya ma'id mo ha iyatan nan la'ing ya nomnom ta'u.

Ma'id Ha Nanginnilah On Nganney Ma'at

¹¹Hay udum bon na'adal'u ya bokon ammuna nadan ma'aawwiging hi nanongnan mangaba'abak hi tinnagtagan ya athidi boh nadan mabikah an e mi'gubat ya ta'on on hanadan nun'anomnoman an bokon dida ya abuh di waday anonda ya bokon bo ammuna nadan na'la'ing hi kumadangyan onu nan nun'adal di midattan hi nabaktun sa'ad ta nangamung. Te bokon an namin di algo ya nanongnan maphod di ma'at. ¹²Ya ma'id ha nanginnilah on maphod onu adi maphod di ma'at hi nitaguwan di ohan tagu an umat hinan ekan an palpaliwana ya naknah nan tabukul onu nan hamutin maknah nan lingon. Ta athidin hingkitangan on waday ma'at i dita'uh adi maphod.

Hay Amaphod di Nanomnoman

¹³Masda'awa' bo i han na'adal'un maphod an a'at di ohan tagun nanomnoman. ¹⁴Te wada han ohan boble an oh'ohhay nunhituhti.

Ya indani ya lini"ub di titindalun di ongal di abalinanan patul ot mangapyadah awonda ta hinggapdah diyen boble. ¹⁵Mu wada han nawotwot i diyen boble mu nala'ing. Ta gapuh la'ingna ya inihwangna nadan tataguhdi. Mu ta'on on athidiy inatna ya ma'id ha uggan munnomnom i hiya. ¹⁶Ta hiya nan alyo' di udu'dul nan nala'ing an tagu mu hanan ma'abbikah. Mu hay oha ya ta'on on nala'ing nan tagu mu nawotwot ya ma'id ha mundongol hi ibagana.

¹⁷Hay udu'dul hi unudon ya hanan ibagan nan nanomnoman an ta'on on ul'ullayonay panapitna mu hanan tukuk nan paddungnay ma'id ha nomnomnan ap'apu. ¹⁸Te nan nanomnoman ya ong'ongngal di boddangna mu hay almas. Mu nan adi maphod di pangatnan tagu ya dakol di pa'ihona.

10 ¹Nan mabgawan an ibahhawan ya bahbahonay la'ing ya e nundongolan di ohan tagu. An umat hinan naten lalog an bahbahonay banglun di pabanglu.

²Hanan nanomnoman an tagu ya nadadawoh i hiyan mangat hi maphod mu hanan paddungnay ma'id ha nomnomna ya hanadan adi maphod di amod ona aton. ³Ya ta'on tuwalih on nan pundaldallana ya ma'attigoh an paddungnay ma'id ha nomnomna.

⁴Ya wa'et waday bimmungotan nan ap'apu i dita'u ya adi ta'u bum'on ya tinaynan ta'u nan tamu ta'u. Udu'dul di pamaag ya dimminong ta'u ot lo'tat ya ma'aan di bungotna.

Hay A'at Nadan Ap'apu

⁵Wada bo han nibahhon tinigo' an at'aton nadan ap'apuh tun luta. ⁶Te hanadan paddungnay ma'id ha nomnomda ya diday nabaktuy sa'adda ya hanadan kakadangyan ya diday nangidatanah nada"ul an sa'ad.

Hanadan Ma'ma'at An Waday Ipa'innilada

⁷Ya wada boy tinigo' an ma'ma'at an mumpungkabayu nadan himbut yaden idaldallan nadan imbabalen di patul ta ayda himbut.

⁸Hanan mungka"ut hi bitu ya tigona te alina hi hiyay mabitu. Ya hanan mama"ih hinan alad ta bumahhel ya halipatana te alinah kalaton di ulog.

⁹Ya hanan mumpahok hi batu ya tigona te alinah matugmilan ya nahugatan. Ya hanan mangihah^g kayiw ya alinah hidiyey agodana.

¹⁰Ya wa'e ta adi tumadom nan wahe ya gahin di bumibbikah nan mangiha. Mu nan nala'ing an tagu ya haitona ya ahina usalon.

¹¹Nganney hilbinan ayumon nan ulog hi'on niluh an kinalatna nan mun'ayum i hiya.

¹²Hanan tugun nan nanomnoman ya hidiyey pamemanandan hiya mu hanan hapiton nan paddungnay ma'id ha nomnomnan tagu ya hidiyey

^g 10:9 Hay pangalin di udum hinan mangiha ya mungkolon.

manadag i hiya ¹³te aganay hapihapit ya lo'tat ya waday ipabungotna. ¹⁴Te pamaagnay hapihapit an ayna innilan namin di ma'at. Mu undan nganne ihyay nanginnila hi'on nganney ma'at hi udum hi algo. ¹⁵Ya ma'liggatan hinan tamuna te ta'on tuwalih on ha umayanah ohan boble on ma'id ha pot'onah awona. ¹⁶Ot namama moh on hiyay mun'ap'apu ot mahmo' nadan tatagu i diyen boble. Ya hanada'en ap'apu an munhilbi i hiya ya pamaaggon nangnangnganda on nangnanginumda an ta'on on hinan mawi"it.

¹⁷Mu hi'on nan patul ya nalpuh nan nanomnoman an pamilya ot mun'am'amlongda ya madinolda nadan tatagu i diyen boble. Ya atbohdihi on nadan ap'apu an munhilbi i hiya ya inniladan mangono'nong hi inumonda ya anonda. Te manganda ya uminumda ta waday i'ilogdan mangat hi tamuda.

¹⁸Hanan tagun ma'higgan muntamu ya ta'on on madunut nan atop di balena ya adina iphod ta muntudu ta madunut an namin ta lo'tat ya natukkad nan balena.

¹⁹Mu onha mahluy tagu ta waday pihhuna ya mabalin an gattangonan namin di pohdona an umat hi makan ya ma'inum ta pa'amlongonay adolna.

²⁰Hay oha bo ya adi ta'u pihulon nan patul onu nadan kakadangyan an ta'on on hi nomnom ta'u ya ta'on on hinan kuwartu ta'u ta alyon ta'uh ma"i ha mangngol mu alina ya waday manginnila onu mangngol hinan paddungnay hamuti ya ena inhudhud nan imbaga ta'u.

11 ¹Maphod on mangdat ta'u te udum hi algo ya dita'uy maboddangan. ²Ya maphod boy adi ta'u iyohhay pangdatan ta'u ta ta'on on pitu onu walu^h di boddangan ta'u te agge ta'u innilay ma'at hi'on udum hi algo ya dita'uy maboddangan.

³Wa'et himmilong hi ad lagud ya ma"i ha bahhonan umudan. Ya wa'e ta waha kayiw hi matukkad ya nan atukkadana ya hidi boy ibakilangana.

⁴Wa'e ta ih'ihhod di ohan taguh maphod an timpuy puntanoman ya lo'tat ya ma"i ha pi'intatanomna ta ma"i ha apitona.

⁵Adi ta'u ma'awatan nadan at'aton Apu Dios an umat hinan dibdib an agge ta'u innilay alpuwana ya pangipluyana. Ya atbohdihi agge ta'u innilay atona hi'on tanganu on namaag ya mapkol ha golang hi putun inana.

⁶Ya muntanom ta'u'e ya hanat ihipun ta'uh nan mawi"it ta ingganah nan himbatangan te ma"i ha mapto' hi'on nganne i dadiyey humango.

^h **11:2** Hinan Biblia ya pitu nan nipto' an bilang mu hay pohdonan ibaga ya bokon hanadan innila ta'u tuwalin idattan ya ammuna mu hanat ta'on on hanadan binuhul ta'u onu nan adi ta'u pohpohdon ya idattan ta'u damdama.

⁷Ya mapmaphod on mun'am'amlong ta'u ituwen pi'taguwan ta'u. ⁸Ya dukke onu ho'dod di pi'taguwan ta'u ya maphod on mun'am'amlong ta'uh binigat. Mu mahapul an nomnomnomon ta'u an hay atayan ta'u ya dukdukkey umohnongan ta'uh nan munhihillong. Mu undan waha nanginnilah a'atna?

Hay Tugun Hinadan Mumpangpangngilog

⁹Da'yun mumpangpangngilog ya hanat pa'amlongonyuy nitaguwanyu ta atonyu nan pohdonyuh ad uwanin unga ayu ni'. Mu mahapul an nomnomonyu an udum hi algo ya humalyaon Apu Dios an namin di tagu. ¹⁰Ta hiya nan tigonyu ta adi ayu minonomnoman ya hanadan maphod di atonyu ya ipapto'yuy adolyu. Te adi ayu umunga'ungah inggana.

12 ¹Hanat nomnomnomonyu nan nunlumu i da'yu ta hiyay dayawonyuh ad uwanin unga ayu ni' ta ahi madatngan nan adi maphod di ma'ma'at ta alyonyuy, Ma'id mo tayya ha am'amlong tun nitaguwa'. ²Te na'amamma ayu'e ya ma'ul'ulalap moy panigoyu an paddungnay nahawanan nadan algo ya bittuwon ya bulan. Ya paddungnay nabugutan di ad lagud te adi mo tumigoy matayu. ³Ya kumapuy ayu mo ta munggagayonggong di lulugyu ya mapanguwan ayu ya adi mo tumigo nimpey matayu. ⁴Ya napukit ayu ta adiyu donglon di munggangoh nan dola. Ya bumangon ayu boh nan hiyah tumalanu mu adiyu damdama donglon di talanun nan manu'. ⁵Ya adi ayu pa'addallan ta tumakut ayun e mundaldallanan an namamah nadan matikid. Ya ma'ubanan ayu mo ya ma'id moy naminhodyun mangat hinadan pohpohdonyu ni' an aton. Ta agagga moy atayanyu ta ahi da'yu kogaan hi tatagu.

⁶Ta hiya nan nomnomnomonyu nimpeh Apu Dios ta ahi mahupdut di yahyahyu. ⁷Ta mibangngad nan adolyuh nan lutan nalpuwana ya imbangngad nan linnawayu i Apu Dios an nalpuwana.

⁸Ta athi'athituy ma'ama'at hitun luta ta hiya nan ha'on an muntudtudu ya alyo' di umipa'engle datuwen ma'ma'at.

Hay Ma'udih Tugun Nan Manudtudu

⁹Ha'on an manudtudu ya nala'inga' ta dakol di intanudtudu' hinadan tatagu. Ya datuwen imbagabaga' an tugun ya inhamahamad'un inada'adal ot ipaphod'uy dakol i datuwe. ¹⁰Ot ada'adalo' on nganne nan nadadawoh an pangibaga. Ya immannung an nipto' datuwen intannudo'u.

¹¹Athidiy a'at nadan tugun di nanomnoman an paddungnay huplit di mumpapto' hi kalnero. Ya hi Apu Dios an ma'alih mumpapto' di nalpuwan nan itudtududa.

¹²Ot hanat halipodpodonyun i'imbabale datuwen imbagabaga' te dumakol an dumakol di mitudo' hi a'at di tugun mu innila' ot umengle ayun umada'adal i dadiye.

¹³Mu ha ahan di ibaga' ya mahapul an waday takut ta'un adi mangun'unud hinadan tugun Apu Dios. Te hituwe tuwaliy mahapul an aton di tagu. ¹⁴Te udum hi algo ya humalyaon dita'un Apu Dios ta an namin di inat ta'u an ta'on on hanadan ma"id ha nanginnilan inat ta'u an maphod onu adi maphod ya ma'innilaan.